

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Вісник № 3
кафедри педагогіки початкового навчання

Професійний розвиток педагога

Збірник наукових праць
викладачів та студентів педагогічного факультету

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Вісник № 3
кафедри педагогіки початкового навчання

Професійний розвиток педагога

Збірник наукових праць
викладачів та студентів педагогічного факультету

РІВНЕ 2011

УДК 37:371:372:373:374:376:379

Вісник кафедри педагогіки початкового навчання. - № 3. – Рівне: РДГУ, 2011.- 123с.

Упорядник: Тетяна Євстафіївна Колупаєва, кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки початкового навчання Рівненського державного гуманітарного університету

Рецензент: Пальчевський Степан Сергійович доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної, соціальної педагогіки та акмеології Рівненського державного гуманітарного університету

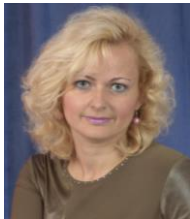
Комп'ютерний набір та верстка: Ваколюк А.М., Соловей Л.М.

У збірнику подаються статті, повідомлення, тези викладачів, студентів, аспірантів кафедри педагогіки початкового навчання та вчителів шкіл. Представлена тематика розроблена з урахуванням сучасного вітчизняного та зарубіжного педагогічного досвіду, досягнень педагогічної та психологічної науки. Матеріали збірника були представлені на науково-педагогічному семінарі, "Сучасний вчитель початкових класів: вимір часу", проведеного кафедрою педагогіки початкового навчання за участі вчителів шкіл, завучів, представників міського управління освітою та звітній науково-практичній конференції викладачів та студентів РДГУ у 2011 році. Матеріали збірника розраховані на викладачів, студентів психолого-педагогічних спеціальностей.

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

Рекомендовано до друку рішенням кафедри педагогіки початкового навчання протокол № 10 від 14 квітня 2011 р.

3. Гаврилова Т.П. Понятие эмпатии в зарубежной психологии / Т. П. Гаврилова // Вопросы психологии. - 1975. - № 2. - С.146-158.
4. Гончаренко Семен. Український педагогічний словник. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.
5. Макаренко, А.С. О воспитании / А.С.Макаренко; сост. В.С.Хелемендик. - М.: Политиздат, 1988. – 256 с.
6. Максимець С.М. Розвиток емпатійності як умови соціально-психологічної адаптації молодих учителів // Житомирський пед. ін-т. Вісник. — Житомир, 1998. — Вип. 2. — С.28–30.
7. Мижериков В.А., Ермоленко М.Н. Введение в педагогическую деятельность: Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений. – М.: Педагогическое общество России, 2002. – 268 с.
8. Ожегов С.И. Словарь русского языка. - М.: Рус. яз., 1986. - 797 с.
9. Педагогика: Большая современная энциклопедия / Сост. Е.С. Рапацевич - Минск: Соврем, слово, 2005. – 720 с.
10. Песталоцци И.Г. Избранные педагогические сочинения: в 2-х т. Т. 2 / И.Г. Песталоцци; под ред. В.А. Ротенберг, В.М. Кларина. - М.: Педагогика, 1981. – 416 с.
11. Психологічна енциклопедія / Автор-упорядник О.М. Степанов. – К.: «Академвидав», 2006. – 424 с.
12. Смит В. Теория нравственных чувств. – Одесса, 1912. – 27 с.
13. Спенсер Г. Основания психологии. Физиологическая психология в 14 лекциях. – М.: АСТ, 1998 – 32с.
14. Сухомлинский В.А. Избранные педагогические сочинения, В 3 т, Т. 3 / В.А. Сухомлинский. – М.: Педагогика, 1981, - 560 с.
15. Шопенгауэр А. Свобода воли и основа морали. СПб., 1986. – 72 с.
16. Scheler M. Wesen and Formen der Sympathie// Der Phänomenologie der Sympatiegefuhle. – Bonn. Cohen/ 1926 – 14 с.

Яковишина Т.В.,
старший викладач кафедри педагогіки
початкового навчання РДГУ

Підготовка студентів до педагогічної творчості

Забезпечення творчого розвитку особистості – найважливіше завдання всіх світових освітніх систем. Один із головних напрямів гуманізації освіти є спрямування навчального процесу на формування, розвиток і саморозвиток суб'єктів педагогічної взаємодії. Важливість цієї тези підкреслюється в усіх документах про освіту нашої держави, а в Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття») одним із стратегічних завдань окреслено створення умов для формування освіченої, творчої особистості громадянина, реалізації та самореалізації його природних задатків і можливостей в освітньому процесі.

У психолого-педагогічній літературі та практиці діяльності вищих педагогічних навчальних закладів існують різні точки зору щодо підготовки вчителів до педагогічної творчості. Підготовку до неї вбачають як розвиток у майбутніх учителів педагогічного мислення і соціальної активності (В.В. Сагарда), педагогічної креативності (В.Лісовська), професійної спрямованості свідомості, мислення, діагностичної культури, здібностей до прогнозування, імпровізації, інноваційності (Є.Левчук), формування творчого потенціалу особистості майбутнього вчителя (Н.Кичук), як контекстне навчання (П.Шевченко, Б.Красовський, І.Дмитрик), як формування і розвиток творчих здібностей (І.Канєвська), як підготовку до науково-дослідної роботи (І.Гуткіна, І.Івановська), як розвиток ціннісних орієнтацій на творчість (Н.Нестерова, В.Свердлова), як виділення творчих можливостей кожного компоненту професійної діяльності (М.Ломонова) тощо.

Підготовці вчителя до педагогічної творчості як складовій його загальнопедагогічної підготовки інваріантно притаманні такі специфічні функції: когнітивна, діагностична, процесуальна. Когнітивна функція підготовки полягає у поглибленні теоретичного і практичного психолого-педагогічного базису вчителя з проблем педагогіки і психології творчості; формування педагогічного мислення і стилю спілкування вчителя як творчих процесів. Діагностична функція підготовки спрямована на оволодіння вчителем методами оцінювання рівнів сформованості творчої особистості учня і творчих можливостей учнівського колективу з метою врахування їх в організації навчально-виховного процесу, пізнання та усвідомлення вчителем власного рівня творчої педагогічної діяльності. Процесуальна функція підготовки полягає у формуванні професійних умінь вчителя щодо організації навчально-виховного процесу з урахуванням психолого-педагогічних чинників, які впливають на ефективність розвитку творчих можливостей учнів.

Теоретико-методологічною основою означеної підготовки вчителя є *модель педагогічної творчості вчителя*. З позицій системного підходу модель охоплює три взаємопов'язаних компоненти: когнітивний, діагностичний, процесуальний, які відображають відповідні функції підготовки. Водночас теоретична модель педагогічної творчості вчителя визначає мету і зміст підготовки фахівця до суб'єкт, суб'єктної взаємодії у навчально-виховному процесі, має прогностичну спрямованість, гнучко і динамічно враховує

зміни у розвитку творчих можливостей, рівня творчої діяльності, психолого-педагогічних взаємовідносинах суб'єктів навчально-виховного процесу.

Основними критеріями ефективності функціонування моделі є: позитивна динаміка рівня сформованості творчої особистості учня та підвищення рівня творчої педагогічної діяльності вчителя.

Підготовку вчителя до педагогічної творчості доцільно здійснювати: в системі вузівської та післядипломної професійної освіти вчителя, керівника школи, практичного психолога; безпосередньо в ході методичної роботи в школі, в районі; під час професійної орієнтації учнів на педагогічну професію.

Оскільки за традиційній психолого-педагогічній підготовці, на окремих заняттях з загальної психології, педагогіки, основ педагогічної майстерності вчителями усвідомлюється тільки частина того предметного змісту, який входить у модель педагогічної творчості вчителя, для реалізації теоретичної моделі педагогічної творчості у процесі загальнопедагогічної підготовки вчителя необхідно розкрити значення змісту кожного компонента моделі та змістоутворюючих його частин.

Наукове обґрунтування змісту підготовки вчителя до педагогічної творчості включає такі етапи: теоретико-методологічне обґрунтування основних дефініцій процесу формування творчої особистості учня і творчої педагогічної діяльності вчителя; розробку методичного забезпечення і технологій для вчителя з формування творчої особистості учня та включення їх у зміст підготовки: методик оцінювання сформованості творчої особистості учня, творчих можливостей учнівського колективу, рівня творчої педагогічної діяльності вчителя; виявлення організаційно, методичних умов розвитку творчої педагогічної діяльності вчителя; розробку психолого-педагогічних і методичних засад діяльності вчителя з формування творчої особистості учня у навчально-виховному процесі.

Вищезазначене обумовило актуальність дисципліни «Педагогічна творчість», яка вивчається студентами гуманітарного університету на V курсі.

Отже, **мета курсу** полягає у систематизації історико-педагогічного досвіду розвитку педагогічної творчості, її філософських і теоретико-методологічних засад; розкритті сутності, специфічних ознак, змісту ключових понять педагогічної творчості; дослідженні й моделюванні психологічних та педагогічних умов розвитку учнів у сучасному навчально-виховному процесі.

У процесі вивчення курсу «Педагогічна творчість» студенти повинні **знати та вміти:**

- теоретичні основи педагогічної творчості як феномену та предмету педагогіки творчості; її сутність, специфічні ознаки, теоретичний зміст понять «творчість», «педагогічна творчість», «творча діяльність»;
- принципи педагогічної творчості, критерії, рівні творчої діяльності вчителів;
- продемонструвати розуміння сучасної соціально-економічної ситуації й опосередкованого нею випереджального соціального замовлення в освіті;
- здійснювати критичний аналіз історичного педагогічного досвіду, зробити обґрунтований вибір ідей і теоретичних основ педагогічної системи для вирішення конкретної проблеми;
- показати розуміння й особистісне прийняття сутності сучасної гуманістичної освітньої парадигми;
- враховувати статево-вікові, психофізіологічні, психологічні, соціальні і духовні особливості й можливості учнів у пізнавальній, емоційно-вольовій, психомоторній, сенсомоторній та духовній сферах, які спрямовані на подальший розвиток критичного та творчого мислення;
- вибирати оптимальні засоби педагогічної комунікації (системи методів і дидактичних засобів) для здійснення взаємодії з учнями та іншими суб'єктами освітнього процесу.

Вивчення дисципліни базується на знаннях курсів: „Вступ до спеціальності”, „Загальна психологія”, „Вікова і педагогічна психологія”, „Загальні основи педагогіки”, „Історія педагогіки України”, „Історія зарубіжної педагогіки”, „Сучасна педагогічна думка зарубіжжя”, „Філософія”.

Аудиторний компонент передбачає організацію навчально-пізнавальної діяльності вчителів за такими формами: інтерактивні лекції, практичні, індивідуальні навчально-дослідні завдання.

Тематичний план курсу «Педагогічна творчість»

п/п	Тема	Лекції	Практичні	Самостійна робота	Індивідуальні
Змістовий модуль 1. Методологічні засади педагогічної творчості					
.	Сутність педагогічної творчості та її роль у педагогічному процесі.	2	2	2	2
.	Історія розвитку педагогіки творчості.	2	2	2	2
.	Наукові основи педагогічної творчості.	2	2	2	
.	Умови та джерела педагогічної творчості.	2	2	2	
.	Механізми прийняття творчого педагогічного рішення.	2		2	
Змістовий модуль 2. Формування та розвиток творчої особистості					

Творчість вчителя і творчість учня.	2	2	2	
Технології організації навчального процесу, спрямованого на творчий розвиток учнів	2		2	
Педагогічне спілкування як творчий процес.	2	2	2	
Творча лабораторія вчителів-новаторів.	2	4	2	
Всього годин: 58 (аудиторних - 34)	18	16	20	4

Лекція — основна форма проведення навчальних занять, призначених для засвоєння теоретичного матеріалу дисципліни. Лекція є основною формою навчального процесу у вищій школі. *Мета лекції* – розкрити основні положення теми, досягнення науки, з'ясувати невирішені проблеми, узагальнити досвід роботи, дати рекомендації щодо використання основних висновків за темами на практичних заняттях. Залежно від методів викладу навчального матеріалу лекції поділяються на монологічні, інформаційно-проблемні, проблемні, лекції-бесіди, лекції із застосуванням техніки, лекції із заздалегідь запланованими помилками, лекції-інтеграції, узагальнюючі лекції. тощо. На початку вивчення курсу використовується *вступна лекція*, під час якої виробляється первинна мотивація, за якої кожен студент може дати собі відповіді на питання: «Чому мені важливо знати цю навчальну дисципліну?», «Яким чином вона мені знадобиться і тепер, і у майбутній професійній діяльності?» За допомогою інтерактивної вправи «Банани» на дошці записується тема або ключове слово теми лекції.

На практичних заняттях застосовуються інтерактивні методи: метод «мікрофону», робота в парах, метод «Прес», дискусії, захист творчих робіт, розв'язання педагогічних задач і ситуацій, поповнення їхньої бази, термінологічний диктант, вправа «Придумай закінчення казки» тощо.

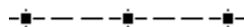
Кожен студент виконує індивідуальне навчально-дослідне завдання, яке є підсумком вивчення дисципліни, відображає рівень засвоєння матеріалу і рівень готовності студентів до майбутньої творчої професійної діяльності.

Отже, підготовка вчителя до педагогічної творчості забезпечує його здатність як до формування та розвитку творчої особистості учня, так і до власного професійного та особистісного саморозвитку, що є домінуючими цілями його професійної підготовки. Готовність вчителя до педагогічної творчості набуває завершеності, якщо будується на основі органічної єдності загального, особливого та індивідуального. Як загальне – вона є складовою професійної загальнопедагогічної підготовки вчителя; як особливе – має свою специфіку, зумовлену особливостями й закономірностями творчого процесу і формування творчої особистості; як індивідуальне – відображає залежність підготовки від особистісних якостей учителя.

Щоб сформувати творчого вчителя, здатного сформувати творчого учня, потрібно і викладачеві відійти від шаблонних, трафаретних підходів до організації та проведення роботи зі студентами, шукати нові оригінальні форми, розвиваючи й себе як творчу особистість. Спецкурс "Педагогічна творчість" – місток на шляху до самовдосконалення та зростання професійної майстерності.

Література

1. Кан-Калик В.А. Педагогическое творчество // В.А.Кан-Калик, Н.Д.Никандров. – М.: Педагогика, 1990. – 144 с.
2. Поташник М.М. Педагогическое творчество: проблемы развития и опыт: Пособие для учителя // М.М.Поташник. – К.: Рад. шк., 1988. – 191 с.
3. Сисоєва С.О. Педагогічна творчість // Педагогічна творчість і майстерність: Хрестоматія / Укл. Н. В. Гузій // С.Сисоєва. – К.: ІЗМН, 2000. – С. 82 – 86.
4. Сидоренко Т. Творчість у діяльності вчителя // Рідна школа. – 2001. – №5. – С.55–57.

ЗМІСТ

Передмова		3
Боровець О.В.	Реалізація діалогічного підходу у дидактичному процесі початкової школи.....	4
Бричок Б.П.	Логічна культура педагога.....	7
Бричок С.Б.	Вивчення персоналій у курсі «Історія педагогіки :інноваційні підходи».....	9
Веремчук А.П.	Етика викладача вищої школи.....	12
Ганжа М.В.	Естетичне виховання засобами дизайну в історико-педагогічному вимірі.....	13
Гудовсек О.А.	Становлення і розвиток естетичного виховання учнів у позашкільних закладах України (1954–1991 рр.).....	18
Колупасва Т.Є.	Вплив професійних педагогічних вмінь викладачів на результативність навчання студентів.....	21
Міщеня О.М.	Психолого-педагогічні особливості молодших школярів як підгрунтя формування почуття відповідальності.....	23
Перець О.М.	Тренінг як ефективний засіб формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів.....	26
Усач Л. В.	Національно зорієнтований навчально-виховний процес у початковій школі як цілісна система.....	29
Шагай Н.М.	Діагностика моральної вихованості молодших школярів.....	32
Шевців З.М.	Соціально-педагогічна компетентність вчителя початкових класів.....	35
Шурин О.І.	Емпатійність як важлива особистісна якість сучасного вчителя початкових класів....	37
Яковичина Т.В.	Підготовка студентів до педагогічної творчості.....	40
Брега Н. І.	Шляхи та методи соціалізації молодшого школяра.....	43
Грибчук С.М.	Історична зумовленість діяльності вчителя початкових класів.....	44
Лапчук В.Б.	Формування особистості вчителя в сучасному освітньому процесі.....	45
Мосійчук Г. А.	Вчитель початкових класів в історичному вимірі.....	47
Приходько Л.М.	Сучасний вчитель. Вчитель сучасності.....	49
Федорчук І. В.	Організація навчальної діяльності молодших школярів шляхом впровадження інтерактивних технологій.....	50
Шута Н.І.	Компетентнісний підхід до підготовки вчителів початкових класів.....	52
Артемчук С.	Статеве виховання школярів у вітчизняній педагогічній теорії та практиці 20 - 30рр. XX ст.....	53
Бірюкова Н.	Розвиток шкільної музичної освіти на Волині (кін.ХІХ - поч.ХХ ст.).....	57
Бондарчук А.	Особливості діяльності Київських вищих жіночих курсів.....	59
Василинка І.	Технологічний підхід у підготовці вчителя: концептуальні засади.....	63
Долід О.	Формування духовних цінностей студентів вищих навчальних закладів.....	65
Дуфанець З.	Умови оптимізації самостійної роботи студентів.....	68
Дячок В.	Становлення дидактики початкової школи в Україні наприкінці ХІХ – початку ХХ століття.....	71
Євфимець І.	Історія релігійного виховання.....	73
Капітула Т.	Зміст освіти і його категорії.....	75
Козак О.	П.Драгоманов про європейські орієнтації української освіти.....	76
Кривошина Н.М.	Антропологізм як чинник гуманізації освіти.....	80
Крикун Ю.	Педагогічні погляди Б.Д. Грінченка.....	82
Куйбіда Л.	Процеси модернізації сучасної педагогічної освіти в Україні.....	84
Куртова К.	Педагогічна діяльність Спиридона Черкасенка.....	86
Кушнір О.	Формування громадянської компетентності майбутніх вчителів як теоретична проблема.....	88
Лехкобит В.	Особливості реформування шкільної освіти в Україні у ХХ столітті.....	92
Литвинюк О.	П.Наторп паро суспільне виховання.....	94
Лук'янович В.	Мета виховання ХХІ століття: проблеми та перспективи.....	96
Наумова І.	Діяльність козацьких шкіл в Україні в 16-18ст.....	97
Петрук О.	Формування етнокультурної компетентності у майбутнього вчителя початкових класів.....	100
Підгайна І.	Інноваційні технології навчання в системі вищої педагогічної освіти.....	104
Постой К.В.	Пізнавальна активність студентів як психолого-педагогічна проблема.....	105
Рачок І.В.	Дидактична адаптація студента-першокурсника як проблема педагогіки.....	107
Романик М.	Сучасна педагогічна думка України: джерела формування.....	108
Тимошук М.	Педагогічна адаптація дитини до шкільного навчання.....	112
Хімич О.	Виховання у молодших школярів шанобливого ставлення до людей.....	115
Христянович Г.	Василь Помагайба про роботу вчителя сільської малокомплектної школи.....	117
Цибульська Л.	Педагогічний успіх Олександра Антоновича Захаренка.....	118
Шеменюка О.	Професійна підготовка студентів педагогічних вузів до виховної роботи.....	121
Юськова Т.	Вплив оцінки вчителя на емоційний стан учня.....	123
Ярошик І.	Особливості навчального процесу в Київському Фребелівському педагогічному інституті.....	126